

УПРАВИ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ

Пре извесног времена добио сам на рецензију рукопис књиге Дубравке Прерадовић под насловом “У име науке и наше домовине. Истраживања средњовековних споменика под окриљем Народног Музеја Србије и њихови резултати (1906–1940)”. Пошто сам рукопис прочитао част ми је да управи Народног музеја у Београду, издавачу књиге, саопштим своје мишљење о њему.

Рукопис има обим од 192 компјутерски сложене стране основног текста с напоменама, прилозима, списком литературе и пописом објављене архивске грађе (укупно заузима око 408.000 словних места). Илустрован је с више од 120 фотографија, две мапе и два прилога. Састоји се од осам глава, издељених на поглавља. Почиње предговором а завршава закључком.

У предговору ауторка образлаже своје разлоге да обради колекцију снимака средњовековних споменика на стакленим плочама, насталу у београдском Народном музеју у периоду између 1907. и 1940. године. Та колекција је била полазна тачка за њено истраживање веома важног и недовољно проученог, раног периода у историји Народног музеја. Испоставило се да писање историјата формирања поменуте колекције једновремено значи и писање повести проучавања средњовековних цркава и манастира у Србији, као и писање прегледа рада Народног музеја на проучавању српске саредњовековне уметности, што обрађену тему чини веома занимљивом стручној публици.

Прва глава носи наслов *СТИЦАЊЕ УСЛОВА ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ СПОМЕНИКА НА ТЕРЕНУ И НАБАВКА ФОТОГРАФСКЕ ОПРЕМЕ*, а издељена је на три сегмента. У првом се проучава рад Михаила Валтровића на успостављању институционалних и правних оквира музејске делатности, у другом је приказана прва, нажалост неостварена, иницијатива за фотографисање споменика на терену у научне

сврхе (1890), а у трећем се указује на прво препознавање значаја фотографије у документовању баштине у нашој средини и описује прва набавка фотографске опреме

Друга глава, с насловом *Скромни почеци истраживања споменика на терену (1906–1912)* рачшлањена је на девет поглавља, чији наслови речито откривају њихову занимљиву садржину: Одељење за српске и византијске старине; Обнова *Старинара*; Габријел Мије и истраживање споменика у Србији 1906. године; Теренски рад домаћих истраживача средњовековних старина 1906. године (Милорад Рувидић, Бранко Таназевић, Драгутин Анастасијевић; Истраживање и прво снимање Жиче; Копирање и скидање фресака са зидова цркве (1907); Истраживања и снимања 1908–1911; Најстарији инвентар снимака Народног музеја; Петковићева сарадња са Српском Краљевском Академијом на истраживању споменика (1912–1914).

Трећа глава – *Раздобље интензивног истраживања, снимања и публикавања (1920–1927)* грана се на три поглавља [Кобна привременост; Наставак рада на истраживању и снимању споменика; Изложбена поставка средњовековне уметности поводом Другог међународног византолошког конгреса (1927)], од којих се оно друго рачва на још осам подпоглавља, од којих је свако посвећено сукцесивним годинама рада на истраживању и снимању споменика старе уметности у периоду од 1920 до 1927.

Четврта глава која носи наслов – *Смањени обим теренских истраживања (1928–1934)* дели се на пет поглавља [Нови делатници и рад на заштити споменика; Систематско инвентарисање и брига о уређењу и проширењу средњовековне збирке; Теренска истраживања (1928–1934); Истраживања и снимања Дечана под окриљем Српске Краљевске Академије;

Пета глава носи наслов *Едиција Српски Споменици* и посвећена је покретању једног од најважнијих корпуса монографија о делима старе српске уметности.

Шеста глава се надовезује на пету и носи наслов *Фонд Михаила Пупина у Народном Музеју и едиција Српски Споменици*. У њој је показана заслуга нашег чувеног научника Михаила Пупина за одржсње поменуте едиције још увек релевантних књига о нашим најважнијим споменицима средњовековне уметности.

Седма глава, вероватно суштинска у вези с разматраном колекцијом, носи наслов *Фото-документовање баштине (1935–1940)* и дели се на три поглавља: Средњовековна збирка Музеја Кнеза Павла; Инвентарисање колекције снимака; и Снимања споменика.

Осма глава – *Изазови теренских истраживања*, сликовито показује кава су све искушења стајала пред пионирима српске историје уметности и какве су све препреке они морали да прођу како би направили документацију о старим, у то време скоро недоступним споменицима.

Књига се звршава *Закључком* у коме су сумиране најважније тезе које су проистекле из исцрпног истраживања.

Рецензирани рукопис књиге Дубравке Прерадовић о истраживањима средњовековних споменика под окриљем Народног Музеја Србије (од 1906 до 1940. године) и њиховим резултатима представља методолошки добро постављену и истраживачки заокружену студију. Широка упућеност у разматрану колекцију снимака и архивску музејску грађу, као и суверено познавање литературе релевантне за обраду теме рада, омогућила је ауторки да се упусти у чврсто утемељену студију о свим питањима која проистичу из теме књиге. С друге стране, сложеност и обимност задатка пред којим се она нашла ставили су је пред изазов савладавања и структурирања података прикупљених у току вишегодишњег истраживања. Рад је, упркос поменутој сложености, у целини доведен до резултата који у потпуности одговарају захтевима који се постављају пред писца специјализоване монографије посвећене почецима научно истраживачког раду врхунске националне установе културе какав је Народни музеј у Београду. Штавише, може се слободно рећи да је ауторка у својој књизи вишеструко проширила и унапредила наша знања не само о деловању Народног музеја него и његових најважнијих службеника, управника, кустоса, сниматеља, посебно Владимира Петковића, тачније његовог доприноса проучавању и документовању културног наслеђа српског народа. При томе је, што је посебно важно, први пут објављена богата архивска грађа која баца ново светло на разматрану проблематику.

Због свега наведеног, задовољство нам је да Управи Народног музеја препоручимо да публикује рецензирани рукопис Дубравке Прерадовић. Уверени смо да ће он због ауторкиног духовитог и јасног стила писања бити радо читан и међу широм читалачком публиком, а у стручним круговима биће

незамењиви приручник за све оне који су заинтересовани за пионирски рад београдског Народног музеја на прикупљању документације (нарочито фотодокументације) неопходне за истраживање старе српске уметности. Она је још увек драгоцену будући да и данас због потпуних страдања документованих споменика пружа могућности за нова научна сазнања.

С поштовањем,

Handwritten signature in black ink, appearing to read 'M. Marković'.

Проф. др Миодраг Марковић, с.р.
Филозофски факултет у Београду